

РЕЦЕНЗІЯ

доктора юридичних наук, професора Бабенка Андрія Миколайовича на дисертацію Кота Ростислава Дмитровича за темою «Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження обумовлюється тим, що тематика викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем в умовах війни є одним із найнебезпечніших видів кримінальних правопорушень, оскільки істотно знижує обороноздатність бойових підрозділів української армії, створює негативні умови для функціонування сил оборони в умовах воєнного стану. У цьому сенсі зміцнення боєздатності Збройних Сил України та інших військових формувань є одним з пріоритетних національних завдань. Зазначений вид кримінальних правопорушень у Збройних Силах є небезпечним дестабілізуючим фактором, що вкрай негативно впливає не лише на армію, підриваючи її боєздатність, а й на обороноздатність країни в цілому.

У зв'язку з цим, проведення комплексного кримінально-правового аналізу сучасного стану охорони суспільних відносин від протиправного посягання на військове майно, яке вчиняється військовими службовими особами є надзвичайно важливим завданням.

І тут доречно підкреслити, що в умовах ефективного забезпечення обороноздатності країни вкрай важливим є новітнє осмислення теоретичних засад викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом

шахрайства або зловживання службовим становищем; здійснення комплексного кримінально-правового аналізу складу зазначеного кримінального правопорушення; всебічного дослідження особливостей кваліфікації та розмежування вказаного виду від суміжних правопорушень; аналіз особливостей та призначення покарання за данні кримінально-карані діяння, а також надання науково обґрунтованих рекомендацій та пропозицій щодо особливостей класифікацій військового майна; особливостей призначення покарання; доповнення санкцій; вдосконалення практики правозастосовної діяльності тощо.

Таким чином, обрана Котом Ростиславом Дмитровичем тема дисертаційного дослідження є надзвичайно актуальною, практично значимою та своєчасною; спрямована на розв'язання важливого для вітчизняної правничої науки завдання і відповідає вимогам та потребам сьогодення.

У роботі чітко простежується зв'язок з науковими програмами, планами та темами. Дисертацію виконано відповідно до положень Стратегії національної безпеки України (затвердженої Указом Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020); Стратегії розвитку наукової діяльності Національної академії правових наук України на 2016–2020 рр. (затвердженої загальними зборами НАПрН України 03 березня 2016 р.). Робота відповідає Національній стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 рр. (затвердженій Указом Президента України від 24 березня 2021 р. № 119/2021); Пріоритетним напрямкам розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності (затвердженням Законом України від 12 січня 2023 р. № 2859-IX зі змінами); Стратегії боротьби з організованою злочинністю (затвердженій Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 вересня 2020 р. № 1126-р); Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 рр. (затвердженій наказом МВС України від 11 червня 2020 р. № 454), а також виконана в межах науково-дослідних робіт Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (державний реєстраційний номер 0123U103538) та згідно з планом науково-дослідницької роботи кафедри кримінального права та

кримінології Одеського державного університету внутрішніх справ «Кримінально-правові, кримінологічні та 27 кримінально-виконавчі заходи запобігання злочинності» (державний реєстраційний номер 012U002156). Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ 28 жовтня 2021 р. (протокол № 3), уточнення 30 січня 2023 р. (протокол № 6).

Не викликають заперечень **ступінь обґрунтованості та достовірності наукових положень, висновків і рекомендацій.** Вони забезпечуються: застосуванням загальнонаукових і спеціально-наукових методів, які обрано відповідно до теми, мети та завдань наукового дослідження; науково-теоретичним підґрунтям дисертації виявилися наукові праці фахівців, у тому числі зарубіжних, у галузі кримінального права та кримінології, кримінально-виконавчого права, тощо; нормативно-правову базу роботи складають національні та міжнародно-правові нормативні акти кримінального законодавства, що регулюють суспільні відносини у досліджуваній автором сфері суспільних відносин. Емпіричну базу дослідження становлять дані кримінально-правової статистики Офісу Генерального прокурора про стан та структуру кримінальних правопорушень за 2018–2022 рр.; аналітичні узагальнення МВС України, Національної поліції України, Верховного Суду, Державної судової адміністрації України за 2018–2022 рр.; дані судової статистики за 2018–2022 рр.; статистична звітність Державного комітету статистики України за 2018–2022 рр.; результати вивчення 310 вироків за вчинення кримінальних правопорушень у 2018–2022 рр.; матеріали анкетування й опитування 225 фахівців, які безпосередньо займаються запобіганням викрадення, привласнення, вимагання та іншого протиправного посягання на військове майно, яке вчиняється військовослужбовцями, а також результати власного досвіду запобігання кримінальним правопорушенням.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що дисертація Кота Ростислава Дмитровича на тему: «Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом

шахрайства або зловживання службовим становищем» присвячена комплексному дослідженню особливостей змісту та сутності кримінально-правового впливу на досліджуване автором явище; характеристиці системи нормативно-правової регламентації у цій сфері; аналізу понять військового майна, до яких належать зброя, бойові припаси, вибухові речовини, бойові речовини, засоби пересування, військова та спеціальна техніка в Україні; а також особливостям розмежування, кваліфікації та призначенню покарання за викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Грунтуючись на результатах дослідження, автором Котом Ростиславом Дмитровичем представлено періодизацію становлення та розвитку кримінального законодавства України в сфері охорони військового майна від протиправного посягання. Заслугує на схвалення авторська позиція Кота Р.Д., щодо визначення службової особи, яка має всі ознаки загального суб'єкта кримінального правопорушення, яка перебуває на службі в державних органах, органах місцевого самоврядування, державних або муніципальних установах, Збройних Силах України, інших військах та військових формуваннях тощо.

Варто підтримати авторські доводи стосовно необхідності доповнення Закону України «Про управління об'єктами державної власності», а саме в ч. 2 ст. 3 абзацом третім такого змісту: «Специфічна особливість управління майном, яке закріплене за військовими частинами, закладами, установами та організаціями Збройних Сил України визначається Законом України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України».

Достатньо обґрунтованим можна визнати авторське бачення встановлення правового титулу, на якому військове майно закріплюється за військовими частинами, закладами, установами та організаціями Збройних Сил України. За аналогією до Закону України «Про власність», який втратив чинність, варто встановити, що майно, яке є державною власністю й закріплене за державною установою, що перебуває на

державному бюджеті, належить їй на праві оперативного управління, і відповідно обґрунтовано доцільність доповнення Закону України «Про правовий режим майна у Збройних Силах України» статтею про правові титули.

Цілком логічною виглядають пропозиції автора щодо доцільності змін у ч. 5 ст. 401 КК, а також пропозиції щодо доповнення санкції статті додатковими обов'язковими покараннями, такими як: конфіскація майна, позбавлення права обіймати певні посади й займатися певною діяльністю та позбавлення військового, спеціального звання, рангу, чину чи кваліфікаційного класу.

Переконливими також вважаються пропозиції автора із розробки Інструкції до Дисциплінарного статуту Збройних Сил України у частині визначення критеріїв відмежування дисциплінарних, адміністративних та кримінальних правопорушень, а саме: ст. 172-¹³ КУпАП та ч. 2 ст. 410 КК України. Корисними також можна визнати авторські позиції щодо особливостей визначення об'єктивної сторони досліджуваного ним злочину, ознак суб'єкта, а також специфіки кваліфікуючих ознак, а також інші положення, висновки та пропозиції, які істотно вдосконалюють або розширюють наукові знання щодо феномену викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Усі представлені автором положення, висновки та рекомендації мають не лише наукову, а й практичну цінність. Переважна більшість авторських здобутків впроваджена у наукову-дослідницьку діяльність, навчальний процес і правозастосовну сферу, що підтверджується актами впровадження. Отже, саме із наведених та багатьох інших причин дисертаційне дослідження Кота Ростислава Дмитровича, без всякого сумніву, вирізняється новизною й оригінальністю та свідчить про досягнення дисертантом високого фахового рівня для проведення високоефективних наукових досліджень.

Оцінка структури та змісту дисертації, її завершеності в цілому.
Структура і зміст дисертаційного дослідження Кота Ростислава

Дмитровича «Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем» є логічно побудованими, зумовленими поставленою метою та завданнями дослідження, його об'єктом і предметом, відповідають логіці наукового пошуку. Дисертація Кота Р.Д. композиційно складається з анотації, вступу, трьох розділів, що включають 6 підрозділів, висновків, списку використаних джерел, що містить 232 найменування, 19 додатків. Повний обсяг дисертації становить 285 сторінок, з яких: основний текст – 211 сторінок, список використаних джерел – 25 сторінок, додатки – 26 сторінок.

У розділі 1 дисертації автором представлені теоретичні засади дослідження викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Важлива роль відведена аналізу генезису кримінально-правового забезпечення викрадення, привласнення, вимагання та інші форми привласнення військового майна за кримінальним законодавством України. Також представлено систему знань щодо методології та сучасного стану правової регламентації викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Розділі 2 дисертації присвячений розгорнутому кримінально-правовому аналізу складу кримінального правопорушення викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

Важлива роль у дисертації відводиться характеристиці об'єктивних та суб'єктивних ознак складів кримінальних правопорушень, пов'язаних із викраденням, привласненням, вимаганням військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

У третьому розділі дослідження узагальнено результати дослідження і сформульовано аргументацію до відповідних пропозицій відносно кваліфікації та відмежування схожих за ознаками кримінальних правопорушень, пов'язаних із викраденням, привласненням, вимаганням військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем. Істотну увагу автором також приділено аналізу особливостей призначення покарання за вчинення вищезазначених кримінальних правопорушень.

У дисертації за кожним розділом дослідження містяться висновки. А у основних висновкам сформульовані загальні пропозиції та рекомендації за дисертацією. Рівень аргументації, структура, зміст та оформлення дослідження відповідає встановленим вимогам до подібного роду робіт. Робота виконана грамотною українською мовою.

Про повноту викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації свідчить та обставина, що результати дисертаційного дослідження відображені у наукових працях, з яких: 4 – статті в наукових фахових виданнях України, 1 – розділ у зарубіжній колективній монографії, 3 – матеріали конференцій, які повністю відображають основні положення і ідеї дисертації.

Не викликає заперечень оформлення дисертаційної роботи, виконаної Котом Р. Д., що відповідає всім вимогам, встановленим для цього виду наукових праць. Зміст анотації та висновків відображає основні положення дослідження. Дисертація у цілому свідчить про вільну орієнтацію автора у кримінально-правовій та кримінологічній

проблематиці, високу обізнаність у науковій літературі та законодавстві, що відповідає високому рівню наукової кваліфікації.

Висновки і пропозиції автора ґрунтуються на достатній науковій платформі, що дає підстави визнати дослідження самостійним і завершеним. Більшість висновків дисертанта науково обґрунтовані й оригінальні, сприяють перегляду усталених догм.

Дискусійні положення та зауваження. Позитивна оцінка дисертаційного дослідження Кота Р.Д. у цілому та її окремих положень зокрема, не виключає можливості та необхідності висловити певні застереження і зауваження щодо позицій, які потребують критичної оцінки, є спірними або потребують додаткової аргументації та дають можливість вступити у дискусію з автором:

1. Дисертація тільки б виграла, а межі отриманих знань значно б розширилися, якщо б автор приділив значну увагу аналізу зарубіжного досвіду з кримінально-правового реагування на злочини у сфері викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

2. Висновки та пропозиції у дисертації багато в чому ґрунтуються на великій кількості статистичних даних, а також прикладів слідчої та судової діяльності в Україні з досліджуваної проблематики. У зв'язку з чим, варто запропонувати авторові у подальших дослідженнях узагальнити закономірності кримінологічної характеристики вказаних злочинів і надання не лише кримінально-правових заходів впливу, а і заходів загально соціальної, спеціально-кримінологічної та індивідуальної превенції викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем.

3. Враховуючи, що в нашій країні вже 2 роки відбувається війна, на мою думку, робота тільки б виграла, якщо питання воєнного стану

знайшло відображення у поставлених завданнях та у плані дисертаційної роботи.

Висловлені зауваження стосуються переважно спірних, дискусійних проблем. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку роботи Кота Р.Д., яка є самостійним завершеним комплексним дослідженням актуальної теми, має науково-теоретичне і практичне значення, містить наукові положення, що є новим вирішенням конкретного наукового завдання та сприяють здійсненню комплексного вивчення кримінально-правових засад з протидії викраденню, привласненню, вимаганню військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем з урахуванням основних тенденцій розвитку доктрини права та позитивної зарубіжної законодавчої практики.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.

Ґрунтуючись на викладеному вважаю, що дисертаційне дослідження Кота Ростислава Дмитровича на тему «Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є завершеним монографічним дослідженням, яке виконане на належному рівні та відповідає вимогам, що пред'являються до подібного роду робіт. Тема дисертації є актуальною, сформульовані автором висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають значення не лише для кримінально-правової науки, але й для правозастосовної практики. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Зокрема, рецензентом у дисертації та наукових публікаціях здобувача не виявлено академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та фабрикації. Викладені у дисертаційному дослідженні Кота Ростислава Дмитровича рекомендації та конкретні пропозиції з удосконалення окремих суперечностей, нечіткостей відповідних правових визначень адміністративного законодавства у сфері протидії викраденню, привласненню, вимаганню військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем є теоретично обґрунтованими та аргументованими, хоча і не позбавлені дискусійності.

Висновки та рекомендації, які отримані у процесі дослідження мають важливе практичне і теоретичне значення для адміністративної діяльності поліції. Основні положення дисертаційного дослідження з належним ступенем повноти були відображені автором у наукових статтях, підготовлених та опублікованих автором дисертації. Їх кількість і якість відповідає вимогам щодо публікацій, зарахованих за темою дисертації. Таким чином, дисертація представлена Котом Р.Д. є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отриманні нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукового завдання, тому ця робота має істотне значення для розвитку вітчизняної кримінально-правової науки та правозастосування.

У підсумку варто зазначити, що дисертаційне дослідження Кота Ростислава Дмитровича за темою «Кримінально-правова характеристика викрадення, привласнення, вимагання військовослужбовцем зброї, бойових припасів, вибухових або інших бойових речовин, засобів пересування, військової та спеціальної техніки чи іншого військового майна, а також заволодіння ними шляхом шахрайства або зловживання службовим становищем» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» відповідає спеціальності 081 – Право та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23

березня 2016 року (зі змінами і доповненнями, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 03 квітня 2019 року № 283), Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року (зі змінами, внесеними постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), Вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40, а її автор – Кіт Ростислав Дмитрович – на основі публічного захисту заслуговує на присудження йому наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 – «Право».

РЕЦЕНЗЕНТ:

Директор інституту права та безпеки
Одеського державного університету
внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор

Андрій БАБЕНКО